

Список використаних джерел:

1. Абрамова Д. С. Зарубіжний досвід формування та реалізації мовного законодавства і можливості його використання в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 2. С. 248–254.
2. Василенко В. А. Юридична регламентація статусу офіційної (державної) мови у практиці європейських держав. *Право України*. 2016. № 3. С. 74–83.
3. Будкевич А. Шанс. «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову» Л. Костенко. *Українське слово*. 2011. № 8. С. 1–2.
4. Вірченко Н. Документи про заборону української мови (XVII–XX ст.). *Віче*. 2008. № 13-14. С. 63–66. № 15. С. 33–35.
5. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254/96-Text>. (дата звернення: 17.12.2022).
6. Порядок взаємодії Уповноваженого із захисту державної мови з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 819. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2019#n9> (дата звернення: 14.12.2022).
7. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 10.12.2022).
8. Про вищу освіту: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=w1_1. (дата звернення: 15.12.2020).
9. Про застосування державної мови в освітньому процесі: лист МОН № 1/9-581 від 17 вересня 2019 року. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/other/65639/> (дата звернення: 13.12.2022).
10. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 15.12.2022).
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 р. № 852-р «Про призначення Кременя Т.Д. Уповноваженим із захисту державної мови». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-2020->(дата звернення: 11.12.2022).

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКСКУРСІЙ

*Сагайдак В. Р., Соловійов Д. С.
Полтава, Україна*

Екскурсія як провідна форма навчання широко використовується з усіх предметів. Її зміст і терміни проведення зазначаються у навчальних програмах. Вона забезпечує безпосередній зв'язок з реальним світом, реалізує принцип наочності та сприяє розширенню кругозору, чим підвищує зацікавленість до предмета, що вивчається. В учнів розвивається почуття любові до живого, відповідальність і бережливе ставлення.

Педагогічний потенціал екскурсії визначається її кінцевим результатом. Ні для кого не секрет, що результат дії завжди є ширшим за поставлену мету. Так, під час проведення екскурсії окрім основної складової (прямого продукту) є й додаткові (побічні), які виникають самостійно без докладання зусиль.

Наприклад, основне завдання екскурсії – отримання знань, але під час неї учні додатково розвивають своє вміння спостерігати, аналізувати, проводити паралелі, що є побічною складовою. Крім того, по завершенню екскурсії, з учнями проводиться заключна бесіда на якій вони коментують побачене й почуте, представляють свої звіти, таким чином у них розвиваються комунікативні навички, навички володіння мовою, навички самопрезентації (побічний продукт). Отже, кожна дія збагачує, навчає та інтелектуально розвиває учня [1].

Для визначення педагогічного потенціалу екскурсії у повному обсязі, необхідно враховувати як прямий так і побічний продукт виконуваних учнями дій.

Тому пропонуємо ознайомитись із основними групами завдань, що реалізуються під час екскурсії:

1. Засвоєння нових знань та закріплення вивченого матеріалу. Під час екскурсії учні поєднують теорію та практику, застосовуючи свій накопичений досвід у конкретних умовах, розвивають спостережливість та вміння фіксувати побачене (малюнки, фото, нотатки).

2. Виховання всебічно розвиненої особистості. Освітні екскурсії є надзвичайно важливими для забезпечення виховного процесу. Під час них учні знайомляться з різними сферами діяльності, що є важливим моментом професійного самовизначення та поштовхом для особистісного удосконалення.

3. Екологічне просвітництво. Важливу роль екскурсія відіграє в екологічному вихованні школярів, адже під час в учнів формується бережливе ставлення до природи та використання природних ресурсів, а у свою чергу – любов до рідного краю.

4. Національно-патріотичне виховання. Екскурсії до музеїв, закладів культури та історичних місць розвивають естетичне почуття учнів, сприяють формуванню патріотичних та націоналістичних якостей характеру.

5. Моральний розвиток особистості. Екскурсія згуртовує людей, що у свою чергу стимулює розвиток таких важливих якостей як дружба, підтримка, вміння працювати в команді тощо.

Таким чином, знання про освітні можливості екскурсії мають не лише теоретичне значення, але й практичне. Вчитель, який досконало ними володіє, має змогу правильно визначити місце екскурсії серед інших форм навчання та результативно провести її.

Список використаних джерел:

1. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій / Н. А. Леоненко. – Х.: НУЦЗУ, 2019. – 167 с.